

da, a posebno onu o općoj epskoj raspjevanosti u šančevima bune, jer Višnjić je, tvrdi Maticki, po svemu sudeći sam ispjevao pjesme o ustanku.

U poglavlju **Kako se stvarao mit o našem Homeru** riječ je o podacima Teofila Dimića koji bliže osvjetljavaju Višnjićev lik i pokazuju da se već šezdesetih godina prošlog stoljeća počinje stvarati »mit o našem Homeru«.

Treće poglavlje govori o predaji o kosovskoj bici u Višnjićevu ustaničkom epu, gdje prisutnost epizoda i motiva kosovske predaje o ustanku dokazuje da su Vukove zbirke utjecale na narodne pjevače a i na Vukove pjevače, da su posebno na njegove slijepe guslare iz Srijema utjecali isti uzori: kosovske narodne pjesme, varijante **Lazarice** ili kosovske pjesme na narodnu, kakve su ispjevali Andrija Kačić Miošić i Gavriilo Kovačević, što je jedan od glavnih razloga da se kod njih nalaze, često, isti stihovi i opća mjesta.

Poglavlje **Krvna osveta u Višnjićevu ustaničkom epu** potvrđuje, kaže Maticki, pretpostavku da je i krvna osveta bila jedna od pokretačkih snaga u prvim godinama bune.

Peto je poglavlje **Uloga Višnjićevih opštih mesta u građenju celovitog epa o ustanku**. Maticki određuje mjesto koje zauzimaju Višnjićeve pjesme u krugu narodnih pjesama o ustanku koje je Vuk skupio.

Šesto je poglavlje **Višnjićev uticaj na Vukove pevače pesama o ustanku**. Autor zaključuje da se Višnjićev presudni utjecaj na ustaničku epiku ne ogleda samo u tome što je najviše pjesama u Vukovoj zbirci on sam spjevao, već i u tome što je svojim pjesmama, u trenutku dok je ustanak trajao i on sastavljao nove ustaničke kronike, utjecao i na eventualne stalne pjevače i tako gradeći svoj pjevački izraz, Višnjić je gradilo i opći izraz narodnih pjevača, kroničara srpskih buna.

Govoreći o Višnjićevim pjesmama kao gradi Vukova **Srpskog rječnika** Maticki traži da se u izučavanju Vi-

šnjićeva poetskog jezika ne ostane samo na Vukovu **Srpskom rječniku** jer da su Višnjićeve pjesme vrijedna leksička građa.

Posljednji je ogled **Višnjićeve pesme o ustanku i Njegošev 'Gorski vijenac'**. Usporedba Višnjićeve ustaničke epopeje s Njegoševim djelom pokušaj je da se dokuče granice do kojih usmena epika doseže, a pisana nastavlja, mijenja se i nadograđuje. Kao da je Njegoš s državničke visine, zaključuje Maticki, osmislio Višnjićevo djelo i najviše umjetničke vrijednosti ostvario u onim dijelovima **Gorskog vijenca** u kojima nije nov.

Opća je ocjena da je Višnjić stvorio »pesme, narodne pesme o ustanku, svestan celine i jedinstvenosti i stremljenja u ustanku i narodne misli i svoje pesničke promisli. Pevao je onako kako je jedino i mogao, kao guslar od zanata, događaj po događaj. Uz put, gradio je i nadograđivao i svoj pjevački izraz i izraz vaskolikog epskog usmenog kazivanja.«

Na kraju se nalazi **Indeks imena i Napomena**.

Ante Nazor

Albanske junačke pesme. Izbor i prevod: Dragutin Mićović, Jedinstvo, Priština 1981, 164 str.

U knjizi **Albanske junačke pesme** Dragutin Mićović tiskao je prijevode osamnaest albanskih krajišničkih epskih pjesama: **Mujova snaga, Mujo i vile, Mujo i Behur, Halilova ženidba, Četobaša Mujo i Kraljević Marko, Mujov dogat, Kako je Halil osvetio Muja, Mujo kod Cara, Zimer i Ganiće Galjani, Arnaut Osmane, Kei starca Mehmet-age seče Arapina s mora, Husen Krapošniku, Musa Kesedžija, Ženidba starca Čefan-age, Zuko Barjaktar, Halil posle smrti, Derzelez Alija i Ali Barjaktar — Besa**. Sve pjesme je izabrao, preveo i predgovor napisao Dragutin Mićović. Izbor je karakterističan po tome što su ove pjesme, za razliku tipič-

nog osmerca albanske epike, ispjevane u desetercu i još po tome što svaka pjesma predstavlja poseban epski motiv, a one su i poseban ciklus u albanskoj epskoj poeziji.

O albanskim krajišničkim deseteračkim pjesmama detaljnije je pisao, uspoređujući ih u prvom redu s Vukovim junačkim pjesmama, R. Medenica (»Rad XIV kongresa folklorista Jugoslavije u Prizrenu, Beograd 1974), a podaci o svakoj pjesmi i motivi nalaze se i u posebnom radu autora ove knjige (**Krajišnička epika**, Beograd, Balkanološki institut SANU, 1980).

Osnovni podaci o ovim pjesmama dani su u predgovoru knjizi. Navodi se: da se od šezdesetih godina kod nas intenzivnije proučavaju odnosi albanske i srpskohrvatske krajišničke epike, da se istodobno i analiziraju krajišničke pjesme s obzirom na motive i junake, da se istražuju osobitosti po kojima se izdvajaju iz cjelokupnog albanskog usmenog epskog stvaralaštva, po ljepoti, jeziku, posebno po prikazu duhovnog, etičkog i kulturno-povijesnog života.

Posebnosti albanskih krajišničkih pjesama su ove: kratke su (prosječno oko 500 stihova), lapidarne u iznošenju motiva, imaju dinamiku razvoja događaja (mogu se usporediti s tipom hercegovačkih i crnogorskih starijih pjesama); albanski pjevač ne razmeće se riječima, ne kiti pojedince događaje i junake, ali zato pojedini opisi nisu ništa manje umjetnički uspješni, motivi i junaci su uglavnom tipizirani, a i pojedini »pjesnički klišeji«. Pjesme čuvaju ustaljeni oblik tako da se manje može govoriti o varijantama, a više o ustaljenim pjesmama — motivima. Takve kakve su, zaključuje Mićović, još su nedovoljno istražen, ali veoma značajan i privlačan izvor raznovrsnih obavijesti.

Zanimanje za ove pjesme, koje albanski istraživači ubrajaju u krajišničke, datira još od početka prošlog stoljeća. Njima su se bavili: Vuk Karadžić, Č. Truhelka, T. Đorđević, V. Dančetović, A. Četa, M. Krasnići, Š. Plana, R. Medenica, D. Šalja i drugi.

Čitajući pjesme lako uočavamo sličnosti u imenima (Mujo, Halil, Kraljević Marko, Musa Kesedžija, Đerzelez), a i u osnovnim motivima između ovih i bosanskohercegovačkih muslimanskih krajišničkih pjesama, pa i s onima iz Vukovih zbirki (pjesma **Musa Kesedžija** slična je pjesmi **Kraljević Marko i Musa Kesedžija**, a **Đerzelez Alija** pjesmi **Bolani Dojčine**, npr.). Albanske krajišničke pjesme po obliku su kao i hajdučke: kratke, upečatljive, snažne. Najznačajnija je, kaže Mićović, u ovim pjesmama etička potka, koja je u osnovi albanska i odražava duh Albanaca, prije svega gorštaka. To su: stari mitološki elementi, pitanje »bese« i njezino isticanje, odnos prema gostu (pa makar se radilo i o krvniku), odnos prema hljebu, o žalosti žene za mužem, odnosi među muškarcima istog plemena, posebno odnos prema ženi istog plemena itd.

I na kraju nešto i o prijevodu. Mićović je, čini se, dobro prenio sadržaje, ali ne i stih — deseterac (ima jedanaesteraca, dvanaesteraca, trinaesteraca, četrnaesteraca...). Često je narušen i ritam. Ali o tome, s obzirom na jezik s kojeg su prevedene, ne mogu govoriti.

Ante Nazor

Ukrajnski narodni pismi v zapysah Sofii Tobilevyč. Uporjadkovaly **S. V. Myšanyč** (teksty). **M. W. Myšanyč** (melodiï), »Naukova dumka«, Kyïv 1982, 424 str.

Sofija Tobilevyč (1860—1953) poznata je u ukrajinskoj kulturnoj javnosti i šire kao glumica, pisac i prevodilac. Manje je poznat njezin rad na prikupljanju i zapisivanju djela iz usmene književnosti, iako je, uglavnom u rukopisima, ostavila nekoliko tisuća prikupljenih i zapisanih pjesama, priča, bajki, predaja, uopće kraćih i duljih vrsta iz usmene književnosti.

Knjiga **Ukrajinske narodne pjesme** predstavlja izbor iz njezina opsežnog rada. Sadrži nekoliko vrsta narodnih pjesama. Gotovo sve pjesme